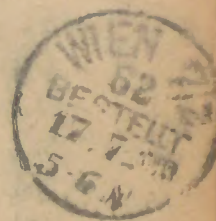

ԻՐԱՎԻՈՒՆԵՐ

ԻՐԱՎԻՈՒՆԵՐ ԱՅԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՒՇԱԲԹԻ ԵՒ ՀԱՐԱԹ

Chén Pére
VII
Kalemkarian M. chitarist ngasse
N° 4 Vienne

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐԵԻՒՆ
«Իրավունք» համար 12 փ.
«Վեցանգամ» 6 փ.
«Արտասահմանի համար» (Երկու փոքր մեկ
ծարով) համար 14, վեցանգամ 7 փ.
«Երեքանգամ» 2.60 և 4 վեցանգամ 1.50
ԿԱՆՈՒԻ ՎՃԱՐՆԵՐ

Համակ դրամ եռայն դրկել հետեւեալ հասցեով
«ԻՐԱՎԻՈՒՆԵՐ» ԻՐԱՎՐՈՅ. — Վ. Ռ. Ա. (Պուլկարիա)
Редация на вѣстникъ
«Ирaвункъ»
ВАРНА (България)
Rédaction du journal
«Iravounk»
V A R N A (Bulgarie)

Խոնարհութեամբ ուղղեալ գրութեան
ես չեմ դրկուի եւ յարմար դաստաւ-
ները միայն կը հրատարակուին աւ-
րոյշովին կամ մասամբ:
Մանուցման աղը 20 սանթիմ. երե-
փն աւելի անգամներու համար 20 0/0
զեղ կը լինի:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՉԻՆԱՍՍԱՆ

Չինական խնդիրը սոցիալական
առնչման դուրս ելլելով ծարա-
կոյութեան վիճակին մէջ է. Ա. ի.
սոր Արեւելքի եւ Արեւմուտքի
յատուրը կ'աւելի սկիզբին հոն.
դէպ կը գտնուի. Իրաց վիճա-
կին շարունակութիւնը թերեւ
քիչ ատենի մէջ ամբողջ Չինաստան
արթնցնէ. զարթոնում մը որ ու-
սաւել քան երբեք տհարկու եւ
պատմութեան մէջ անմասն կը
գտնուի: Այստեղ մընէ որ ռաբ-
պիտի ելլէ: Չինի ամենէն հեղի-
նակաւոր անձերը նոյն իսկ կ'ա-
նդակաւ ընտանիքի անդամները
հետզհետէ իրենց գոյնը դուրս կու-
տան, յայտնապէս միանալով եւ
զարգացելով օտար լինել շարժու-
մին. եւ այսօր Բէյքինի նոյն իսկ
մայրաքաղաքին եւ Երկնային կայս-
րութեան կեդրոնի եւ քաղաքացիները
սկսելով զիսպաններէն, զինուորնե-
րէն, մինչեւ պարզ անհատը ալ
չեն ապրիր:

Չինացիներ այսօր ասեւ յարաբե-
րութիւն կը խզէ, ամեն գաշնա-
գիր կը ջնջէ. ու կը կոխկռտէ մի-
ջազային օրէնքը. երբ իր երկի-
րը գտնուող օտարներուն կեանքը
ինչքը չը պահպանելէ զոտ, ինքը
կըլլայ զոյն վերցնողը:

Տիեզերքի մեծ պետութիւնները
որ հասարակած են այսօր Երկնա-
կին կայսրութեան մէջ գործելու,
մայրապէս տեղադրուած վիճակ մը
ունին ներկայ կացութեան նկատ
մամբ. ուրկից՝ ամենափոքր քա-
ղաք մը. անհա յառաջ կը բերէ
այն մեծ վտանգը որուն նմանք ոչ
անցեալ սերունդները տեսած են
եւ ոչ ալ ապագայիները կրնան
տեսնել, այն է Չին տարրին ամ-
բողջութեան ցատումը որ հաւա-
նական է թէ մղէ 400 միլիոն հո-
գիները Արեւմտեաններուն դէմ ել-
լով եւ այն տեսնէն է որ իսկապէս
նմանը չը տեսնուած պատերազմ
մը կը ծնի. պատերազմ մը Երբ.
պայի եւ Ասիայի մէջ. որուն ելքը
ինչ որ ալ ըլլայ, յաղթութիւնը
որով բով ալ մնայ, սակայն երկ-

րացունտի այդ էն կարեւոր եւ
մեծ մասերը մարդկութեան արեւել-
կը յուսացուն են դիպկներով
ալ կը ծածկուին: Երկրորդ պարս-
քան է պետութեան անհամաձայ-
նութիւնը որ կ'աւելի տեղեկութեան
պատերազմին ծնունդ տալ. ոչ
նուազ անհեղինակութիւնն:
Պետութիւնք Չինի մէջ ըլլալիք
ներկայ գործողութեանց մասին
միշտ համաձայն կ'ըլլան տակա-
ւին, սակայն ապագայի կարգող-
րութեանց նկատմամբ քր վճառ-
կանը պիտի ըլլայ շատ կը վախ-
ցունի: Այսօր պատճառ մը չու-
նինք չը հաստատուէ որ միջազգա-
կին զօրութիւնները ձեռք ձեռքի
տուած Բէյքինի մտալու պիտի լա-
նան: Բայց ունինք պատճառներ
կասկածելու որ թերեւս հոն քով
քովի չը մնան, իսկ եթէ պետու-
թիւնը յաջողի հիմնական հո-
կըցողութեան մը յանգիլ Չինական
մեծ խնդրուն հետ Ասիական հո-
րակապ խնդիրն ալ միանգամ բնդ
միշտ վերջ պիտի գտնուի, խնդիր
մը որուն մէջ է Պարսկաստանն ու
Տաճկաստանը որ Ասիական հո-
րին վերջակէտ: Ըլլալ սահման-
աւած է:

ԱՓՐԻԿԵ

Մարօքի մէջ օտարահալածակ
ներու ապանուելուն յորին ալ կը
տրուի: Ահա տակ խնդիր մը որ
հետզհետէ միջազգային կարեւոր
հարցի մը կ'արարտաբերէ առնելու
բնօթը ունի այնտեղ, երբ ծարա-
կայն Արեւելքով լրջօրէն զբաղած
են ամենքը: Մարօքի խնդրին եւ
Մարօքի խնդրուն մոլեռանգու-
թեան գրգռումը ոչ նուազ մասնա-
կութիւն առաջ կը բերէ գիտնա-
գիտական շրջանակներուն մէջ:
Ասիական խնդրին հետ կ'աւ-
րիչ վերջը Աֆրիկեան կարեւոր
հարցի մըն ալ ծնունդը պիտի
տեսնենք եւ իրաւունք ունինք այս
պէս հաւատալու որ այսօր մեզ
ծանօթ է Անգլիոյ եւ Գաղլիոյ
գիտնականները Աֆրիկէի ապագայի
մասին:

Ս.

ԳԵՐՄԱՆ ՎԵՂԱՊԵՏԻՆ

Հեռագրութեան կիսացումն թէ Բէ-
քինի Ձեր գեղականին ապանութեանը
վրայ խոստած ատեննիդ, բարկութեան
ձայններնիդ զողացեր է: Ինչպէս կե-
րեւի խորապէս ցնցուած էք անհատի
մը խոցողութեան, որուն համար Ձեր
ձեռքով Գերմանիայ հանրային կործա-
նի կը գրգռէք եւ տանտեակ հազար-
ներով մարդիկ կը ճանքէք Չինաստան,
հուրին ու սուրին մէջ. հրահանգելով
զանեք խառն պատժել Չինա-
ցին, որ սակայն իր դարեւոր անդու-
րութիւնը վրդովողներուն դէմ կը կը-
ռուի եւ իր հացն ու տունը կը պաշտ-
պանէ:
Վրէժխնդրութեամբ լի առաջ կը նե-
տուիք եւ Ձեր սարքած արշաւանքին
մարդկութեան, քաղաքակրթութեան
եւ կրօնի ազատութեան արշաւանք ա-
նուէր կուտաք, ցոյց տալով թէ Դուք
ալ այդ երեքին էն հեղինակաւոր պաշտ-
պաններէն մին ըլլալ կոչու ալ էք Ձեր
կայսերական համաշխարհային զօրեղ
զինքովը. եւ պարտաւոր էք այդ կերպ
շարժելու:
Այդ՝
Երբ Չինացիին դէմ այդչափ կը զայ-
րանաք այսօր, ինչու անտարբեր մը-
նացիք 300,000 անոնց հաւերու կան-
խապատարաստած ջարդերու ատեն, որ
իրապէս մեղանշանք մըն էր մարդկու-
թեան. քաղաքակրթութեան ու կրօնի
դէմ:

Ի յոր Ձեր գեղականին ապանու-
թեան, ձեռքերնիդ դէպի սուրը կը
տանիք, իսկ ասդին նոյն ձեռքով քա-
ղաքակրթութեան յայտնի եւ գիտակից
թշնամիին ձեռքը կը բռնէք եւ կ'անցն-
ալ բաժակներ կը պարպէք, կեանք մը
որ 80 հազար մանուկներու որոացման
պատճառ եղաւ:

Անհատի մը ապանութեան համար
Ձեր զօրքերուն իրենց կեանքին գը-
նովը ապանութեան վայրը, Բէյքին, ար-
շաւել կը հրամայէք. եւ դուք տան-
տեակ հազարներով քրիստոնեաներու
ապանանոցը դառցած Պոլսը Ձեր
կայսերական պետութեամբ կրկնակ
այցելութիւններով կը պատուէք:

Քրիստոնէութեան պաշտպան կըլ-
լաք, Ձեր իշխան եղբայրը ամիսներով
Մայրաքաղաք Արեւելքի մէջ կը թա-
փառեցնէք Աւետարանը տարածելու
համար. եւ յանուն Ս. կրօնի կը զին-
ուենք. իսկ ասդին կուգաք, Աւետա-
րանի որդեգիրները չարաբողիքն, խա-
չըն ու սրբութիւնները պղծող անպաշտ
պանն ու միակ բարեկամը հանդիսա-
նալ:

Քրիստոնէի եղբայրութեան եւ մի-
րոյ մեծ վարդապետին, գերեզմանին
ուխտի կեղծք. ու միեւնոյն ատեն
քրիստոնէից էն անարկու պատուհաս-
ներէն եղող եւ երկար ատեն քրիս-
տոնեաներու արեւնը խող Սալատին
Սուլթանի գերեզմանն ալ յարգանք
կայցեցէք:

Հայկական տիեզերասարսուռ չար-

դին երբ աշխարհ արարատ բողոքի
ձայնը բարձրացնելով կը պոռար թէ
հէքի՛ք ալ այս նախատինքը որ կըլ-
լայ Աստուծոյ եւ մարդկութեան դէմ,
ու այդ պատմական նախաձիւրներու
հեղինակը յաւիտեական մեծ ոճրա-
գործի սեւանունով կը մկրտէր, դուք
փութացիք ձեր կենդանագիրը նուր-
բել, անոր պալատին կարմիր պատերը
զարդարելու համար: Եւ այդպէսով
քաջաւոր մ'ալ եղաք եւ նուիրագոր-
ծեցիք անոր արարքը:

Անձի մը զոհուելն խոզած այսօր
ցատումով մը կորոտաք, մինչդեռ երէկ
երկու ժողովուրդներու փճացման տը-
խուր դերը ստանձնող Անգլիան, տեւ-
դոտ խանդավառութեամբ մը շնորհաւո-
րել փութացիք:

Եւ ինչու ասոնք
Եթէ Պետական շահերը Ձեզ կըստիպեն
այսօր Չինացիին զարնել, Չինացիք ալ
ալ աւելի կ'անսակաւ եւ պետական մի-
ջազային շահերէն շատ արդարացի
շահերէ մղուած կը կռուին: Մայրա-
քաղաք Արեւելքի այդ զաւակը ինքն իր
մէջ ամփոփու ած կը մնար, եթէ ներ-
կայ դարու պահանջումներուն համեմատ
չէր ապրեր, եւ քաղաքակրթութեան
առաջ իր դռները չէր բանար, զոնէ
ուրիշներու նման հալածողի դերն ալ
չէր առներ, այն հալածողին, որ կապ-
րի սակայն եւ քաղաքակրթ պե-
տութեանց, բարեկամութիւնը կը
վայելէ ու կը մնայ Ձեր քովիդ:

ՄՈՒԻՆ

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՃՏ ՃԱՅՈՒԱԾ Է

Մարդկութեան գրեթէ ամբող-
ջութիւնը իր ծագման օրերէն մին
չեւ ցարդ սահմանուած է միշտ
բռնութեան մը ենթակայ ըլլալ.
այդ մեծ ընկերութեան կեանքը
յաւիտեական մարտիրոսութիւն
մը եղած է: Եւ իր ճակատագիրը
ինչպէս անցեալին նոյնպէս ներկա
ին մէջ ալ նոյնը կը մնայ: Մի-
այն շատ չնչին փոքրամասնութիւն
մը դուրս է այդ անմիջականալի
մարտիրոսային կեանքէն, եւ այդ է
իշխող տարրը:

Մարդկութեան անցեալին վը-
րայ յետադարձ ակնարկ մը ու
տեսութիւն մը ներկային, պիտի
հաստատուն մշտտաեւ բռնութեան
մը գոյութիւնը՝ որ դարեւոր ըն-
թացքին մէջ առանց տեղի տալու
միայն տեսականերու տարբերեցաւ,

աշխարհի լաւորդարար կրած փոփոխութեանց համեմատ :

Միտքս էն մեծ և զլխաւոր բըռնաւորին վրայ խօսիլ չէ որ բնութիւնը ինքն է . որուն պահանջումն երուն հանգէպ անպայման կերպով ծախ դատապարտուած ենք , եւ ատոր պէտքերու գոհացումին համար մարդը նոյն իսկ իր սահմանէն ալ անդին եւ շատ անդին կը մղուի երբեմն : Հապա կուզեմ խօսիլ այն բանութեան վրայ որ մարդիկ իրենք իրենց նմաններուն համար ստեղծեցին :

Երեք զլխաւոր ժամանակամիջոցներու պիտի բաժնենք մարդկութեան բազմադարեան կրօնքի շրջանը ինչպէս պատմութիւնն ալ բրած է :

Նախնական , միջին , եւ ժամանակակից շրջաններ :

Էն առաջ առնելով նախնական դարերու ատենը , ուր մարդոց տր գիտութիւնը ամեն բանի մէջ , գիտաբան աստիճանի էր հստակ տեսնէք կրօնական մեծ բանապետութեան իշխանութիւնը , Մօգերու , Քուրմերու ձեռքով ճշող : Որոնք ամեն ինչ որ կրնային մարդկային միտքը արթնցնել , իրենց խիստ նեղ շրջանակին վերապահած , անպայման կերպով շահագործեցին մարդերը իբրեւ անբան զոնգուած մը ընդունակ ամեն ծառայութեան :

Մօգերու եւ Քուրմերու տիրապետութեան զլխաւոր քաղաքականութիւնը եղաւ ժողովրդի արդէն անուշակ միտքը մոլորեցնել . անհիմն ռաւապեցներով եւ անազութիւններով որոնք ժողովուր

դը մղեցին մինչեւ իսկ Աստուածացնելու եւ յիշատակելու զիրենք ճշողները :

Ժողովրդային այն խորունկ տր գիտութիւնը երկար տոնն անանցանելի եւ անթափանց խաւ մը եղաւ իր եւ անհնազանդութեամբ գտնակարգին մէջ , որուն ամեն քմահաճութիւնը իրիւ . պատգամ լսուեցան միլիոնաւոր հոգիներէ որոնք նրկար դարեր խնամարհած մնացին :

Առկային պատմական լայն ժամանակամիջոցներուն , բոլոր պատերազմներով , բոլոր ուղեւորութիւններով , այլասեռապնդերու եւ ժողովուրդներու մէջ յարաբերութիւնները մշակուեցան որ զգալի կերպով խախտեցին . առանգական տր վերաթիւններն ու բարքերը . եւ այս համապային շփումներէն ժողովուրդները իրենք իրենց մէջ ամփփ պահող դրութիւնը խանգարուեցաւ :

Այդպիսի հետ ինկան շատ մօլ առանգութիւններ եւ ժողովուրդները յաջորդաբար տարբեր ձեռքերով , սովորութիւններու եւ դաւանութեանց ներքին տարբերութեամբ , մեծապէս ինկան նաեւ կրօնական իւրաքանչիւրութիւնը որուն անմիջապէս քովը ձեռք ասպետականութիւնը , այսինքն Աղիւսականութեան դատաւարութիւնը :

Հոս կական երկրորդ եւ միջին շրջանը որուն մէջ փոխանակ մեկի երկուք պիտի տեսնենք բանականութիւնը :

Երկրորդ շրջանին մէջ իշխող տարրին շրջանակը կը յայտնաւորուի կրօնականն ու ազնուական հաւատարապէս դաշնակցած կը գերեն ժողովուրդը . առաջինը կը տիրանայ անոր բանականութեանը եւ կը

կաշկանդէ իր ձեռքին մէջ . իսկ երկրորդը կառնէ մարմինն ու արիւնը :

Մենաստաններու , պայտաններու եւ գղեականներու բնակիչները ժողովուրդի անպայման տէրը կը դառնան . եւ այդ բարկերէն դուրս ապրող անթիւ մարդկային արարածներուն բացարձակ անասնային , համակերպող եւ միշտ աշխատող կեանք մը կը սահմանուի :

Մարդիկներ , որոնք եկեղեցւոյ եւ ազնուականներու կայուածի յարակիցներն էին , նոյն այն կայուածներուն նման կառնուէին կը ձախուէին եւ կը նուիրուէին :

Մարդն էր որ մարդու տէրը կըլլար , մարդն էր որ մարդու մը կամ քին գերին , հաճութիւն , վարչական միջոց , կիրքին գործիքը եւ իր փառքին ու հաշիւներուն զոհը կը դառնար . եւ այդ մարդուն սերունդներն այլ դատապարտուած էին իրենց հօրն ու նախահօր ծառայութիւնները շարունակելու եւ այս ամենուն փոխարէն ինչ կատարելին : — Կտոր մը հաց չը մտնելու համար . Այս դրութեան երկար տոնն տեսողութիւնը , այլ իրազ վիճակին բնական հանգամանք մը տուաւ որուն հետեւանօր համեմատաբար այլ ծանրացող կացութիւնը :

Երկրորդ շրջանն այլ բնական երկար տեսողութիւն մը ունեցաւ . այս յոռեգոյն վիճակը սակայն հետեւող շրջաններու ընթացքին մէջ փոխեց ժողովրդին հոգեբանական վիճակը . որ սկսաւ բողոքաբանութեամբ անցնելու այլ աւելի բզգայ իր վիճակին դառնութիւնը եւ անհաւատարմութիւնը . այդ զգացումը երթալով խորունկացաւ եւ իր ցաւը շեշտուեցաւ ու զինքը ցնցեց :

Ժողովրդային այս հոգեբանական վիճակէն կապաւորուի որ յե-

ղաշրջում մը առաջ գայ . իրենց սահմանուած շրջանակէն դուրս ցատկելու պահանջը գորեզ էր , եւ ներկայանալիք առաջի առիթն օգտուելու իղձը լսական :

Արդ պիտի տեսնենք թէ անուշիկ մը եկաւ փակել երկրորդ շրջանը եւ սկսաւ երրորդ , արդի ժամանակը :

(Շարունակելի)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԱՌ ԳԵՐ Ծ . ԲԱՐԹ . Ծ . Վ . ՊԱՂԱՅԱՆ
ԱՅՅԵԼՈՒ ՀՈՎԻՏ ՊԵՆԿԱՐԱՅԱՆ

ԳԵՐ . Ս . ՀԱՅՐ ,

Ստորագրեալս ի ձեռն հայ բողոքական արհեստով ոսկերիչ , մօտ 9 տարիէ ի վեր քաղաքս հաստատուած եմ եւ ատրիէ ի վեր ամուսնացած , ունիմ զաւակներ ալ :

Կարծեմ չկայ մի հայ քաղաքի մէջ որ կարենայ զիս մեղադրել . այդ 9 տարուան միջոցին մէջ , ազգային պարտեցս վերաբերութեան , ազգային տրոց , ազգ . հանգանակութեան մասնակցած եմ միշտ խոխանին ամեն անգամ որ ինձ հաւ դիմում եղած է (ճշմարտութեան համար պէտք է խոստովանիլ , որ մօտ տարիէ մը ի վեր զաղրեցուցած եմ ազգ . սուրբ . . .) . պաշտած եմ սրբած եմ ազգս , քանի որ ես ալ հայ եմ եւ շատ անգամ եկեղեցի իսկ գնացած եմ եւ կրթման , հոգեշունչ քարոզներու խրատներ լսելու համար :

Սակայն ո՛րչափ ցաւ է ինձ դիմել , որ իմ ազգակիցներս , ազգային եկեղեցի , ու զարարներս զիս եւ դաւաճակցեցին . ու կը փնտռեն ո եւ է սուրբ ժամանակ , իսկ ուրիշ զուտ ազգ . գործք մէջ չեն ուզեր ծանցնալ զիս եւ բողոքական եղբայրներս :

Վերջին գաղթական հայեր երբ քո-

ԱՂԵՔ . ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Շար . Ռախտոյ քիշեմ եւ վերջ)

Այս գոյքերու սոսկական անհատի մը քով մնալը ապօրինաւոր եւ մինչեւ իսկ վտանգաւոր է , ինչ որ ալ ըլլայ անոր ուղղամտութիւնը :

Աշխարհի վրայ հազար տեսակ փառաշունչներ կան եւ Ազգը պէտք չէ որ ասոր անոր քովը դրամ կամ արժէքաւոր գոյքեր պահելու գրութիւնն ընդունի :

«Շարժում» թղթակիցը ի գովեստ նախորդ Տնօրէն ժողովին՝ ընկերութեան ի նպատակ տրուած ներկայացումին յաջողութիւնը կը յիշատակէ : Ասկէ աւելի հիմնական սխալ կարելի չէ երեւակայել : Եթէ Վսեմ . Պողոտ փաշան այդ ներկայացումը հովանաւորած չըլլար , եթէ ազնիւ կարապետ պէյ Բէ յիշեան իր ազգեցութեան կշիռը դրած չըլլար , եթէ Տիար Զարեհ Սըլաւը իր եռանդոտ գործունէութիւնը նուիրած չըլլար , եթէ ազնիւ երուպացիներէ բաղկացեալ Մասնախումբ մը կողմուած չըլլար՝ այդ ներկայացումը փոխանակ 280 ոսկի գուտ հասոյթի հազիւ 40 ոսկի կարող էր արտադրել , հակառակ Շնորհքեաններու աշխատութեան : Այլ ճշմարտութիւնը այսքան ալ խեղաթիւրել չիտակը պզտիկ քաջութիւն չէ :

«Շարժում» թղթակիցը նախկին Տնօրէն խորհրդի ղեկավարներուն , վրայ ալ կը խօսի : Հրապարակաւ կը պահանջենք զիտնալ թէ որոնք են այդ գեղծումները :

«Շարժում» թղթակիցը թղթակիցը որքան ժամանակէ ի վեր սովորած է ատոր անոր վրայ անաւթաբար մօլ քնել :

Սն Տնօրէն խորհրդը որու «գեղծումներուն» վրայ կը խօսի իրեն փոխ Ատենապետ ունէր Տիար Ենօրհեանը եւ գանձապետ՝ Տիար Թորոյն Զահար . այսինքն Տիար Ենօրհեանի արդի մը անթիւններէ մին :

Ինչպէս կրկնուի որ գանձապետին ան գիտութեամբ ղեկավարութիւնը կը կատարուէին եւ ի՞նչ կատարուած են ինչո՞ւ գանձապետ լուծիւն պահեց : Եթէ քննիչ Յանձնաժողովը ղեկավարութիւնը գրտաւ , ինչու Դիւանը որ Ենօրհեանի բարեկամներէն կը բաղկանար՝ «գեղծումաթաքցող» հանցագործ :

Ճշմարտութիւնը սա՛ է որ Տնօրէն խորհրդի ատենապետի Նիւանդութեան միջոցին ընկերութեան տնտեսութիւնը դիզուած էին եւ շատ բան կար տեսարակը արձանագրուելիք : Ատենապետը հազիւ ապաքինած , այլ սեւրակները յիշեալին տունը իրկած էին խնդրելով որ իրկու օրէն զանոնք աւալաւ : Խեղճ երիտասարդը հակառակ իր սկարութեան այդ հոգը ստանձնած էր . բայց աճապարանօք սեղ տեղ գու մարի սխալներ սպրդած էին որոնք փորձ տնտեսարարի մը համար քանի մը ժամուան աշխատութեամբ կրնային ուղղուիլ , բայց որք ընդհանուր արգիւնքին վրայ ո եւ է չուփոխութիւն չէին յառաջ բերեր :

Այս հաշիւներուն քննութիւնը երեք հոգիէ բաղկացեալ տիրացուներու խորհրդի մը յանձնուեցաւ որոնք ըրին ըրին մէջէն չկրցան ելլել եւ ՎԵՑ ԱՄԻՍ ժա

մանակ կրանցեցին . աշխատութիւն մը որ երկու շաբաթէն կը լմնայ : Վերջապէս , իբրեւ թէ սրբադիտու համար , իրենց կողմէն հաշուելիք մը արտադրեցին , սխալներով լցուն . առկա այս ատենց պիտի դարձնէնք : Եւ այս հաշուելիքին կցեցին անխառն օտարիկ սեղեկակիր մը համակ տիրացուութիւն : Այս տեղեկագիրը այսպէս կը կրկնէր .

«Քննիչները հաշիւները , ո՛ւ ինչ «գարմանք» . նախ կարծեցինք մեծամեծ «գեղծումներու» հանգէպ գտնուիլ : «չո արեցանք , ստանկեցանք , Բայց «ո՛ւ , ինչ անձանցիկ ուրախութիւն , «զի վերջապէս տեսանք որ ղեկավար «կարծածնիս պարզապէս գու մարի սը» : «խախտութիւններով ուղեցինք» :

Ահաւասիկ նախկին տնօրէն խորհրդին ղեկավար :

«Շարժում» թղթակիցը թղթակիցը աղքատներուն արգի վիճակը կը մեղքնայ . — «Ինչ եղաւ . նէ անոնց եղաւ» :

Ձեր արդահատանքը , խորհրդի եւ ազնուաբերտ պարոն , Ձեր վերապահեցէք : Աղքատներու աշխու վիճակը Ձեր մարդաբէն ատենապետութեան թուականէն շատ աւելի միջոցաւորաւ է : Աղք . ընկերութեան նորընտիր Տնօրէն ժողովը միմիայն Զատիկի առաջին եկեղեցւոյ Դրան առջեւ ղեկավարութեան պնդեց ձեռաւորապէս քան անգլ . ոսկւոյ հասոյթ ունեցաւ , իսկ մասնաւոր նուիրատուութիւններէ գոյացուց աւելի քան հարիւր յիսուն անգլ . ոսկի , առանց հաշուելու անդամավճարները :

Ներթաւան այս փայլուն յաջողու-

թիւնը զոր Ձեր Տիար Ենօրհեանը իր երազին մէջ ալ տեսած չէր , ի վիճակի կը դնէ նորընտիր Տնօրէն ժողովը՝ աղքատաց բազմակարօտ պետքերը հոգալու : Այդ գեղեցիկ արդիւնքը ինքնին կը բաւէ ապացուցանելու այն կարեւոր ծառայութիւնը զոր հաւանորհեան կուսակցութիւնը մասնոյց Ազգ ընկերութեան :

Աղք . ընկերութեան բաժինը այս կերպով վերջացնելով կանցնիք Աղքատներու թղթակիցին ընդհանուր գործերուն :

Աղք . ընկերութեան մասին պէտք եղած բացատրութիւնները տալէ յետոյ , կանցնիք ազգային ընդհանուր գործերուն :

«Շարժում» թղթակիցը կը յայտարարէ թէ , ես , իբրաւ յաջողող երեք թաղական խորհուրդներէ իրենց մշտական ատենապետով մէկտեղ գործիք ըրած եմ եւ կը վարեմ զանոնք ինձի հաճոյ թուած եղանակով : Այս քան ապուշ յարձակում մը պատասխանել անգամ «եկողը կը համարի» կը փ փառէ զիտեղ տալ միայն Շարժումի բարիօն թղթակցին թէ՛ չափէն աւելի կարեւորութիւն կուտայ իմ անձիս , ինչ որ իր կուսակցիներուն դատին ո՛ւ եւ է կերպով չկրնար ծառայել :

«Շարժում» թղթակիցը իր բարեկամներու վկայութիւններուն հաւատ ընծայելով , չի քաշուիր յայտարարելէ թէ ես , պաշտօնիս ընծայած հանգամանքներէն օգտուելով , Գաղթականաց Յանձնաժողովոյ հասոյթներէ

դաքս ալ եկան եւ այստեղ ալ օգնու-
թեան մասնաժողով մը կազմուեցաւ,
մէջը բողոքական մը չը դրուեցաւ, իսկ
մէկէ աւելի կաթողիկէ հայեր ոտքով
մէջը դրուեցան, բողոքական քրիստո-
նէայ աշխարհ էր կարծեմ, մասնաւոր
կենդանի, որ հազարաւոր ոսկիներ կը
զրկէր հայ թշուառին օգնելու: չը դի-
տեմ թէ ո՞ր կաթողիկէ աշխարհ իր լու-
ման զրկեց թշուառ հայուն արցունքը
որքելու եւ մերկութիւնը ծածկելու հա-
մար բայց տեղաբնակ լուսաւորչական
եղբայրներ բնաւ ի նկատի չառին այս
փառելի կէտը եւ չզիտացան չոյել մեր
զգացումներն ալ, որ թէեւ վիրաւոր-
ւած, սակայն գիտցանք լռել ի սէր
ազգին եւ մարդկութեան:

Այլ քանի՞ խորին եղաւ մեր վիշտ,
երբ մասնաւոր վերջին թաղականի ըն-
տրութեան մէջ մի կաթողիկէ հայ ընտ-
րիկ ներկայացոյց ցին եւ ընտրեցին ալ,
միեւնոյն ոգին չունեցան հայ բողոքա-
կաններու նկատմամբ ալ որուն զէմ
արգէն դրամոր բողոքած եմ ընտր. ժո-
ղով Արթ. նախագահին, ես չեմ նա-
խաձեռն քնաւ թէ ինչո՞ւ մի կաթողիկէ
հայ ամենայն հոգածութեամբ թաղա-
կան բնաւորի եւ անդին հայ բողոքա-
կանաց այդ կէտին մէջ ընտր. կարեւո-
րութիւն չառնի:

Ինչո՞ւ այս խտրութիւն, եթէ
ներքի է մի կաթողիկէ հայի, որ տա-
կաւին երեք տարիէ ի վեր տեղի կը
գտնուի, ինչո՞ւ չնիւթի եւ բողոքա-
կան հային, որ ամեն տեղ ալ կաթո-
լիկ հայէն շատ շատ աւելի համակրած
ու սիրած է:

Գեր. Ս. հայր, շատ երկար պիտի
լինէր եթէ աւելի խորը մանկ ուզեմ
այս գործոց եւ քանի որ դուք արգէն
շատ կը հասկնաք քիչէն, այսպիսի բաւ
համարելով վիրաւորեալ զգացումով ալ
ուզակի Ձերոյ Գերապատուութեան կը
ընծամ բողոքելու համար մեր ընտրու-
ղականին բռնած հակազդային լինեաց-
քին զէմ եւ կը խնդրեմ ի գիմաց դո-
ւանակիցներուս կամ մերմիջ այդ կա-
թողիկ հայի ընտրութիւնն ալ կամ ըն-

դունիլ որ ուրիշ ատեն հայ բողոքակա-
նի բնաւորութիւնն ալ ի նկատի առ-
նուն, եթէ երբեք արդի ազգ: սահ-
ման գրութիւն կը ներէ:

Յուսարով որ Ձեր Գերապատուութեան
թիւնը պիտի հաճի ի նկատի առնել
խնդիրս եւ քստ այնմ որոշում մը տալ:
Եր խնդրեմ Գեր. Ս. Հայր, որ հա-
ճիք ինչպէս միեւնոյն ժամանակ եւ
իմ խնայարճ յարգանքներս:

Հայ Բողոքական
ԿԱԲԱՊԵՏ Պ. ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ
24 յունիս Սօֆիա

Դ. Խ.—Սոյն նամակի մէկ քա-
նի մասերը կրճատելով, որ աւելի
կրկնութիւններ էին, կուգանք բուն
խնդրոյն մեր գիտողութիւնը ք-
նել:

Եկեղեցիէն դուրս ամեն հայ,
բոլոր բողոքական, բոլոր պապա-
կան հարազատ եղբայրներ կը ճան-
չցուին. քանի որ միեւնոյն տարի-
նէ կը կրկնէք, և նոյն հայրենիքի
զուտակներն ենք, հետեւաբար հա-
յուր հայրութեան կամ տնոր մէկ
մասին վրայ եկած գիտողութեան
թիւնը հաստատապէս վշտակից
բոլոր և քստ մեր կարողութեան
օգնել ամեն հայ անունը կրողի տն
ժխտելի պարտականութիւնն է,
առանց խտիր դնելու գաւառան
քի. և եթէ պապական մը օգնած
է լուսաւորչականի մը, կամ փոխա-
գործ, դա լոկ իր ազգային պար-
տականութիւնը կատարած է. ուս-
տի ոտով իրաւունք չի ստանոր
տնոր ներքին ընտանեկան գործի-
րան իշխելու կամ խտրուելու:

Իսկ երբ գտնք եկեղեցական
ներքին գործերուն, ինչ պէս թա-
ղական խորհրդոյ խնդիրքինք կա-
րող բոլորովն անխտիր վարուիլ
տարբեր յարաւորութիւններէ եղող մեր
ազգակիցներու հետ: Ո՞րք եկեղեց-
ւոյ ներքին ծէսական և այլ կարգ
ու ստորերորդ հսկելու պաշտօն ու
իրաւունք ստանալու համար, դէպ

ոյն ունեցած պարտքն ալ կատա-
րած ըլլալու է (կրօնական պարտք
կատարել միայն դրամ տալ պէտք
չէ հասկնալ). որովհետեւ իրաւունք
մը պարտքէ կը ծնի. պարտքդ և
թէ կատարես արդէն իրաւունքիդ
տէրն ես:

Ա. Ժ. մենք կը հարցնենք Պր.
Գումրուեանի. Ազգային եկեղեց-
ւոյ իբր զուտակ համակերպե՞ր ես
նոյն եկեղեցւոյ մկրտութեան, ա-
մուսուլութեան, հաղորդութեան եւ
այլ խորհուրդներուն: Կարծենք ոչ:
Մինչդեռ միզ կը վստահացնեն թէ
ձեր ակնարկած պապական հայը
տարիներէ ի վեր նոյն համակեր-
պութիւնը ցոյց տուած է ու կու-
տայ. հետեւաբար ազգ. Մայր Ե-
կեղեցին գրկաբաց կրնա՞նք զին-
քը, ինչպէս որ Պաւլկարիոյ ուրիշ
քաղաքներու մէջ ալ մէկէ աւելի
բողոքական ազգայիններ եկած հա-
մակերպած են Եկեղեցւոյ խոր-
հուրդներուն, որով խտրութիւնը
վերցած է իրենց գէմ եւ այսօր
թաղ. խորհրդոյ անդամակիցներ
են:

ՅԵՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ,

Կը փութանք ծանուցանել թէ քիչ
ժամանակէն պիտի հրատարակուի Հա-
մալսարանի Ծրագրութեան, որ ուշացած
է, Ծրագրութեան հետ միացած:
Այդ զոյգ թիւին մէջ, ամբողջ պը-
րակ մը յատկացուած է Փարիզի Ար-
ուեստահանութիւն, որուն գլխաւոր
չէնքերէն եւ տեսարաններէն 12 շքեղ
նկարներ գեղեցուած են հոն:

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք
նաեւ որ յաջողած ենք Փարիզի մէջ
բանալ «սեպական տպարան մը», ուր
Ա) պիտի տպագրուի «գիտական եւ
գրական հանդէսը» եւ Բ) պիտի կա-
տարուին հայերէն, Թրքերէն եւ օ-
տար լեզուներով ամեն տեսակ տպո-
րանական աշխատութիւններ՝ «խոստ
չափաւոր» գիններով:

բուն մէկ մասը յատկացուցած եմ յե-
ղափոխականի անու՝ ուլ դատարկա-
պարտներ կերակրելու եւ «Շարժում»ի
թղթակցին: Գրելու եղանակէն կը հաս-
կցուի որ ինքը դաղթականաց Յանձ-
նաժողովի գոյութիւն ունեցած ժամա-
նակամիջոցին Եգիպտոս չէր շտուներ:
Արդ, կուգամ հրապարակաւ հարցնել
«Շարժում»ի թղթակցին թէ ո՞րն է
կամ որո՞նք են այն յեղափոխական
հաղկատակները որ ես կերակրած ըլ-
լամ Գաղթ. Յանձնաժողովոյ անտու-
կէն: Կը պահանջեմ իրմէ առաջին տո-
թիւ անունը անունները հրատարակել
«Շարժում»ի մէջ, որպէսզի հաստատու-
ուի թէ. «այս աղտոտ բարբերը մի-
այն եղիպտոսի մէջ գոյութիւն կըր-
նան ունենալ»:

Այն ամեն հակառակորդներս, որոնք
սակայն սրտի աղնուութիւն եւ ուզ-
ղամտութիւն ունենալէ շատ հեռու
են եւ որովք Շարժումի թղթակցին
մասմէջ գլխին օգտուելով ծուռ ու
մուռ թելադրութիւնները բրած են ի-
րեն, այդ հակառակորդներս իրենք ա-
ռաջինը պիտի ըլլան վկայող թէ ես
ոչ մէկ մասնակցութիւն ունեցած եմ
Գաղթ. Յանձնաժողովի գործերուն:
Այդ Յանձնաժողովի ատենապետը ա-
ռաջին օրերը եղաւ Տիար Զարեհ Սը-
վազը, իսկ երկու տարի շարունակ՝
Տիար Ալիքեան ձեւակերպեալ: Յանձ-
նաժողովոյ կազմութեան առաջին ա-
միսը քանի մը նամակ խմբագրած եմ
միայն, որից յետոյ նոյն Յանձնաժո-
ղովին մշտական քարտուղար նշանա-
կուած է Տիար Միհրան Թեւեան:

Գաղթ. ուղղակի Քաղ. խորհրդոյ

անտուկէն ի նպատակ դաղթականաց ե-
ղած ծախքերուն՝ իմ ձեռքովս կատա-
րուած ու եւ է վճարուած թաղ. խորհ-
րոյ անդամ Գաղթ. Յանձնաժողով-
ոյ ատենապետ Տիար Ալիքեան ձե-
ւակերպեալ «գրաւոր հրահանգներ-
ով» տեղի ունեցած է, միշտ նպատ-
ընկալին կողմէ ընկալագիր առնուե-
լով: Այդ գրաւոր հրահանգները եւ
ընկալագիրները խնամով դասակար-
գելով պահած եմ Դիւանատան մէջ
եւ ֆատրաստ եմ փափաքողաց տրա-
ւագրութեան տակ դնել:

Շարժումի ողորմելի թղթակցը
ինչպէս կը համարձակի. «առնց լուրջ
քննութեան, կարգ մը անբարոյական
մարդոց քննախնդիր զգացումներուն
գործիք ըլլալով, այդօրինակ սեւ զըր
պարտութիւններ հրապարակ նետել:
Յայտնի է թէ «առանկ աղտոտ բար-
բեր» Շարժումի թղթակցին եւ անոր
բարեկամներուն ըով միայն «կրնան
գոյութիւն ունենալ»:

Ամեն անոնք որ քիչ թէ շատ պա-
ւոյ զգացում կը կրեն՝ չպիտի կրնան
ուրանալ թէ, ես, թէեւ յեղափոխա-
կան կուսակցութեան մը կը պատկա-
նիմ, բայց իմինէն տարեր կուսակ-
ցութեան մը պատկանողներուն չի
պատկանողներուն ամենայն սիրով եւ
առանց անհագոյզ խտիր գնելու ը-
ձեռած եմ այն ամեն բարոյական ա-
ջակցութիւնները որոնք իմ պաշտօ-
նէս կը ըղիսին: Թշուառութիւնը կու-
սակցութիւն, յարանուանութիւն չու-
նի: Այս հիմնական կէտը խորապէս
զգացած եւ զգացումիս համեմատ գոր-

կը խնդրենք, հաճեցէ՛ք հրատարա-
կել այս տեղեկութիւնները, որոնք
հայ հասարակութեան պիտի ներշնչեն
ամեն բանէ առաջ՝ վստահութիւն դե-
պի «Համալսարան»ի հրատարակու-
թիւնները:

Տնօրէն-խմբագիրներ «Համալսարան»ի
Մ. Պաղատարեան եւ Յովհ. Շաւարշ
Փարիզ 1 Յուլիս

ԼՐԱՔԱՂ

Մեր նախորդ թիւով հաղորդած
էինք թէ Ռոտտոգոյի առաջնորդ
Գեր. Յովսէփ Եպիս. Ալվազեանի
իբր Եգիպտոսի նորընտիր առաջ-
նորդ մեկնումը կառավարութեան
կողմէ դժուարութեանց բաղխած
է ի շնորհս անտեղի զրպարաու-
թեանց զորս գաւառան բերաններ
թէ հրապարակու եւ թէ ուրիշ
միջոցներով ըրին վերջբաւ, ինչ որ
մեր նախորդ թիւով հրատարակ-
ուած սիրտ ստորագրութեամբ
յօդուածը մատնանիշ կընէր:

Գեր. Ալվազեանի առ այժմ
Ռոտտոգոյի մէջ իր նախկին պաշ-
տօնը շարունակել յանձնարարած
էր Պատրիարքը. սակայն վիճա-
կին գաւառ. վարչութիւնը մտա-
դիր չէ վերստին առաջնորդ ճանչ
նալու Ալվազեան Սրբազանը քանի
որ սա Եգիպտոսի Առաջնորդ ընտ-
րուելուն պատճառաւ հրաժարած
էր Ռոտտոգոյէ:

—Խապայեան Տ. Սահակ ՈՐԸ-
բագան, որ Երուսաղէմէն Սոյոյ
կաթողիկոսական ընտրութեան նա-
խագահելու պաշտօնով Կիլիկիա
գացած էր, այժմ Սոյոյ Ժառան-
գաւորաց վարժարանի ամառանի
քննութեան միայն կը նախագահէ:

—Մշոյ Առաջն. տեղապահ Տ.
Բարդէն Ժ. վարդապետ պատճա-

րութիւնը բեկանել ուզէին, նոյն
ընդդիմութիւնը ցոյց պիտի տայինք
մենք միշտ: Նմանապէս արարատ աշ-
խարհ գիտէ թէ, հակառակ մեր տա-
րի ու կէսուան անընդատ մաքա-
ռումներուն, ինչ տխուր պարագա-
ներու տակ եւ որոնց ձեռքով այդ
ընտրութիւնը բեկանուեցաւ, ինչ որ
ոչ միայն սահմանադրական ըս-
կաբանց բռնաբարում մը, այլ եւ
մեր ազգին դիւանագիտական ամենա-
մեծ սխալներէ մին պիտի մնայ միշտ,
գիւնադէտներու ձեռքով գործուած:
Արդ, ինչպէս ելլել այս հայելիի պէս
վճիռ դէպքերը եւ իրողութիւնները
խեղաթիւրել յայտարարելով թէ մենք
վսեմ. Պօղոս փաշան գործիք բրած
ենք . . . : —Ալվազեանը առաջնորդ
ընտրել տուած, որպէսզի անոր Ե-
գիպտոս գալուն, միզի մեղսակից դա-
ձնենք ու ազգային բոլոր գործերը
ամբողջապէս մեր ձեռքին մէջ առ-
նենք . . . :

—Պարոն թղթակց «Շարժում»ի, ա-
սոր պաշտօնութիւն կրսնն թէ . . . :

Լ. ՄԻԿՏԻՉԻԱՆ

